

Durmuş Hocaođlu

Felsefe, Hikmet ve Özgürlük Bilinci

Aksiyon., Yıl: 5, Sayı: 224., 20.03.1999-26.03.1999 (Cumartesi-Cuma)., s.17

Durmuş Hocaođlu, *Aksiyon*, Analiz Sıra No: 041; 1999 Sıra No: 06

Atıf:

- Hocaođlu, Durmuş., “Felsefe, Hikmet ve Özgürlük Bilinci”., *Aksiyon.*, Yıl: 5, Sayı: 224., 20.03.1999-26.03.1999 (Cumartesi-Cuma)., s.17

“İslâm dünyasında “özgürlük bilinci” çok zayıftır. Dikkat: Zayıf olan “özgürlük” değildir, daha önemli birşey olan “özgürlük bilinci”dir. Özgürlük bilincinin zayıflığı, “felsefesizlik” ile paralellik arz etmektedir.”

Felsefe, Grekçe “hikmet” anlamındaki “sophia”dan türetilmiş olan “philosophia”nın önce Arapçalaşmış ve sonra da Türkçeleşmiş şekli olup, en yalın terimsel tanımı şu şekilde dökülebilir: “Hikmet Aşkı, Hakikat Araştırması.”

Yâni: Felsefe öncelikle “Hikmet Aşkı”ndan kaynaklanmaktadır. Fakat, o, mutlak anlamda bir hakikate, ya da diğer ifâdesiyle, “Mutlak Hakikat”e ulaşmayı sağlamaktan — zîra o, Allah’ın tekelindedir — zîyade, sürekli olarak, insan müdrîkesini *hakikat* üzerinde egzersiz yapmaya zorlamaktadır.

Biz burada Felsefe târiflerine değil, Felsefe ve Hikmet’e İslâm Dünyası bağlamında temas edeceğiz.

İslâm dünyasındaki hikemî-felsefî oluşum iki kaynaktan beslenmiştir: 1: Bizzat İslâm Dini ve onun kendi dinamikleri, 2: Grek Felsefe geleneği. Felsefe’nin omurgasını oluşturan “Sophia”nın İslâm kültüründe muâdili olan “Hikmet”, aynı zamanda Kur’ânî bir kavramdır; Kur’ân’da çok fazla zikredilmekte, övülmektedir. Ayrıca, İslâm, Batı anlayışından daha üstün olarak Hikmet’in insanlar tarafından ulaşılamaz olmadığını da müjdelemektedir. İslâm dünyasının kendi dinamiklerinin bir ürünü olan ve kısaca, “ilâhî hikmet”, yani, “ilâhî nasslara dayalı hikmet araştırması” olarak tanımlanabilecek ve Batı terminolojisindeki karşılığı “Theosophia” olan Kelâm’ın terimsel olarak “İslâmî Felsefe” şeklinde nitelendirilebileceği açıktır.

Her iki kaynaktan birden beslenerek gelişen hikemî-felsefî gelenek, İslâm medeniyetinin klasik çağında bir “İslâm Aydınlanması” yaratmıştır; ama, aynı zamanda büyük mücâdelelere de yol açmıştır. Bu mücâdelelerin en ilginç sonuçlarından birisi, İslâm dünyasında daha sonraları gelenekselleşen tehlikeli bir silâhın sıkça kullanılmasına da sebebiyet vermiş olmasıdır: “Tekfir”. Felsefeciler, hattâ bizzat Felsefe, zaman-zaman “dalâlet” ve hattâ daha da ileri gidilerek “küfir” ithâmına mâruz bırakılmış ve git-gide dozu ağırlaşan bu ithamlar, diğer sosyal ve siyâsî vâkıa ve hâdiselerin de eklemesiyle, zamanla, Felsefe’nin ‘gayri meşrû’

telâkkî edilmesini intâc etmiş ve bu da zamanla Felsefe'den bir kaçış hâsıl ederek pür felsefî düşünceyi büyük ölçüde çökertmiştir.

Felsefî düşünceyi çağımızda meşrûlaştırmaya çalışan büyük âlim Hamdi Yazır, bu hususta, *Felsefe'nin müslümanlara haram olmak bir yana, tam aksine, İslâm'dan maâdâ bütün dinlere haram olacağını bilfiil isbat etmenin mümkün olacağını* ileri sürmektedir. Ama bu muhterem zâtın bu gayreti dahi ülkemizde inançlı insanların ekseriyetinin zihniyet dünyasında oluşmuş kalın seddi aşmaya yetmemiştir.

Felsefe, birçok bakımlardan eleştirilmiştir; bu, son derece normaldir; zîra, herşeyden önce eleştiriye en önemli bir prensip olarak kabul eden yine Felsefe'nin kendisidir.

Ama, herşeye rağmen, Felsefe hakkındaki kanâat ne olursa olsun, Felsefe'nin çok önemli bir işlevinin bulunduğu asla inkâr ve reddedilmemelidir: Özgürlük!

Özgürlük ile bu denli yakın bağlantıları olan başka herhangi bir şey bulmak çok zordur. Diyebiliriz ki, Felsefe, aynı zamanda özgürlük demektir. *"Felsefenin ortaya çıkması için özgürlük bilinci gereklidir ve felsefenin içinde başladığı halk ilke olarak özgürlüğe sahip olmalıdır.../...tarihte felsefe, sâdece özgür devlet yapılarının oluştuğu yerde ve hâlde ortaya çıkar"* diyen Hegel haklıdır.

İslâm dünyasında Hikemî-Felsefî geleneğin çöküşü, aynı zamanda özgürlük bilincinin de dumûra uğraması anlamına gelmektedir.

Acı ama hakikat: İslâm dünyasında "özgürlük bilinci" çok zayıftır. Dikkat: Zayıf olan "özgürlük" değildir; daha önemli birşey olan "özgürlük bilinci"dir. Özgürlük bilincinin zayıflığı, "felsefesizlik" ile paralellik arz etmektedir. Açıkçası: Müslümanların özgürlüksüzlükleri, tutsaklıkları, kendi dışlarında değil, öncelikle kendi içlerinde, kafalarının içinde, zihinlerindedir; kendi kafasıyla düşünmekten, düşüncesinin ulaşacağı sonuçlardan, yâni bizzat kendisinden korkan bir müslüman ve böyle bir müslüman dünyası tutsaklığı başka hiçbir yerde değil kendi içinde aramalıdır.

Felsefe'ye ihtiyacımız olduğunu kabul etmek, tutsaklık zincirlerinin çatırdama işâreti demektir.

Felsefe'den daha fazla uzak kalmamalıyız; Hikmet insanlığın ortak değeridir.

